

Rörelseförvärv enligt IFRS 3

– Sjuttonde året, explosion av ny goodwill, implosion av goodwillnedskrivningar, återinförd avskrivning avförd

Koncernredovisningarna i de noterade företagens helårsrapporter för 2021 upprättades för sjuttonde året enligt International Reporting Standards (IFRS). Björn Gauffin och Sven-Arne Nilsson har åter studerat särskilt hur de förvärvande företagen identifierar immateriella tillgångar. Dessutom för åttonde gången även goodwill i den efterföljande redovisningen, särskilt nedskrivningar. Vidare beskriver de fortsättningen av IASB:s projekt Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment (ändrad titel), FASB:s övergivande av ett projekt rörande den efterföljande redovisningen av goodwill och nya debattinlägg eller andra undersökningar.

Text: **Björn Gauffin & Sven-Arne Nilsson**

ETT VIKTIGT INSLAG i IFRS 3 *Rörelseförvärv*, som gavs ut inför 2005, är utvecklade regler att alla identifierbara immateriella tillgångar ska redovisas skilda från goodwill (IFRS 3 2008 punkt B 31). Meningen är att ett reducerat

belopp för goodwill gör sättet att redovisa goodwill mindre viktigt. Vidare förfinas företags resultat genom att immateriella tillgångar med olika nyttjandeperioder skrivs av över dessa var för sig, eller värdenedgångsprövas och belastar resultatet enligt denna prövning. Vidare ändrades IAS 36 *Nedskrivningar* inför 2005 så att goodwill, och identifierbara immateriella tillgångar med obestämbar nyttjandeperiod, inte skrivs av utan endast prövas för värdenedgång minst årligen.

Vår studie av 2021

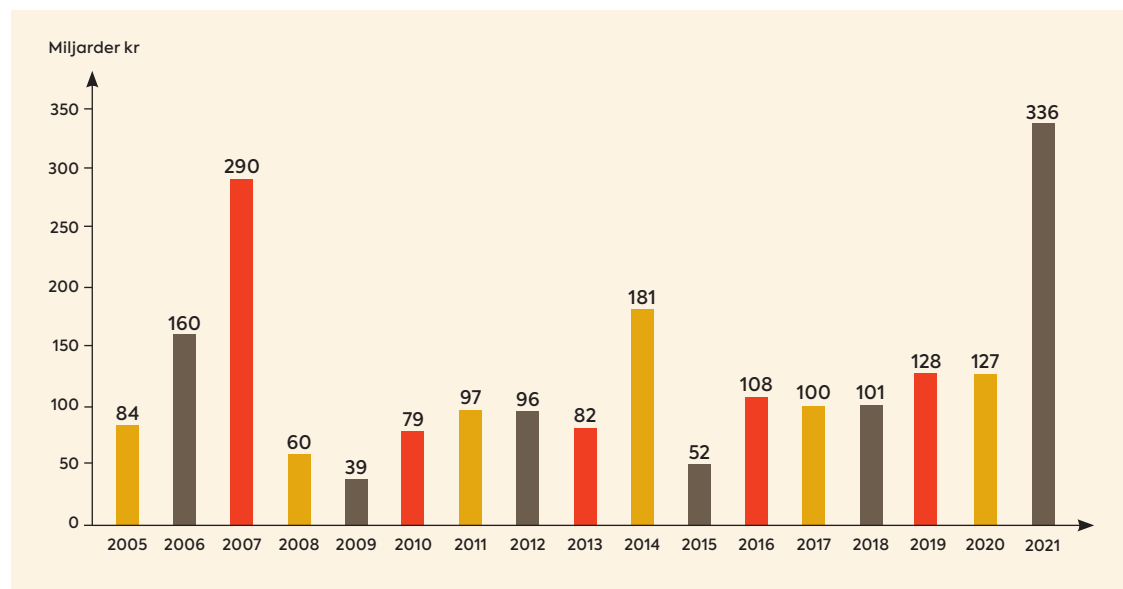
De sexton föregående undersökningarna har vi alltså nu följt upp, genom att undersöka samtliga 338 företag noterade på Stockholmsbörsen¹. Av dem

genomförde 141 företag minst ett rörelseförvärv under 2021, alltså med förvärvsnot i koncernredovisningen, och vi har analyserat 135² av de företagen. Från och med elfte undersökningen har vi även med nedskrivningar av goodwill, denna gång av varje av de 241 företagen med goodwill i balansräkningen.

Det totala förvärvsbeloppet blev 2021 cirka 336 miljarder, en enorm ökning från 2020 med 163 procent. För de tidigare åren se *figur 1*. Vi ser vidare i år en fördubbling av antal stora förvärvsbelopp: antalet förvärvande företag med förvärv totalt under året över 500 MSEK uppgick 2021 till 64 företag, 2020 till 32, 2019 till 35, 2018 till 33, efter såväl 2017 som 2016 40 företag.

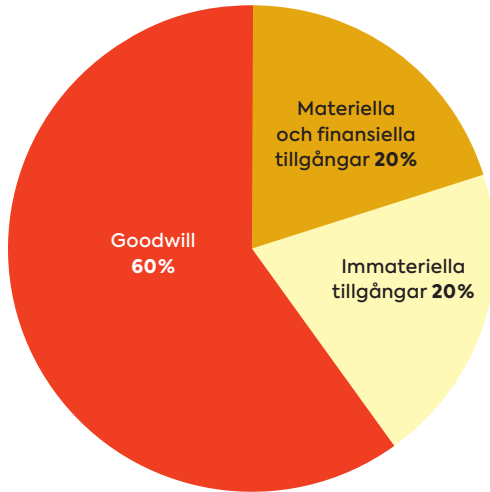
Fördelning på finansiella och materiella tillgångar, immateriella tillgångar och goodwill

Fortsatt relaterar vi tillgångskategorierna enligt förvärvsanalyserna, inklusive goodwill, till summan av dessa tillgångar. På så sätt undviks att statistiken påverkas av skuldsättningsgraden i förvärven och därmed den relativa köpeskillingen. Hela tiden är vi främst intresserade av identifieringen av immateriella tillgångar, och därmed goodwill som den resterande delen.

Figur 1: Förvärvsbelopp börsbolagen

Studien av 2021 visar bland annat att av förvärvsanalysernas totala förvärvade tillgångar utgjorde i genomsnitt³ (figur 2):

Figur 2: Fördelning av köpeskillning 2021

- Finansiella och materiella tillgångar 20 procent.
- Immateriella tillgångar (med avdrag för uppskjuten skatt), såsom varumärken, kundrelationer, patent, pågående forskning och utveckling, 20 procent.
- Goodwill (resterande del) 60 procent.

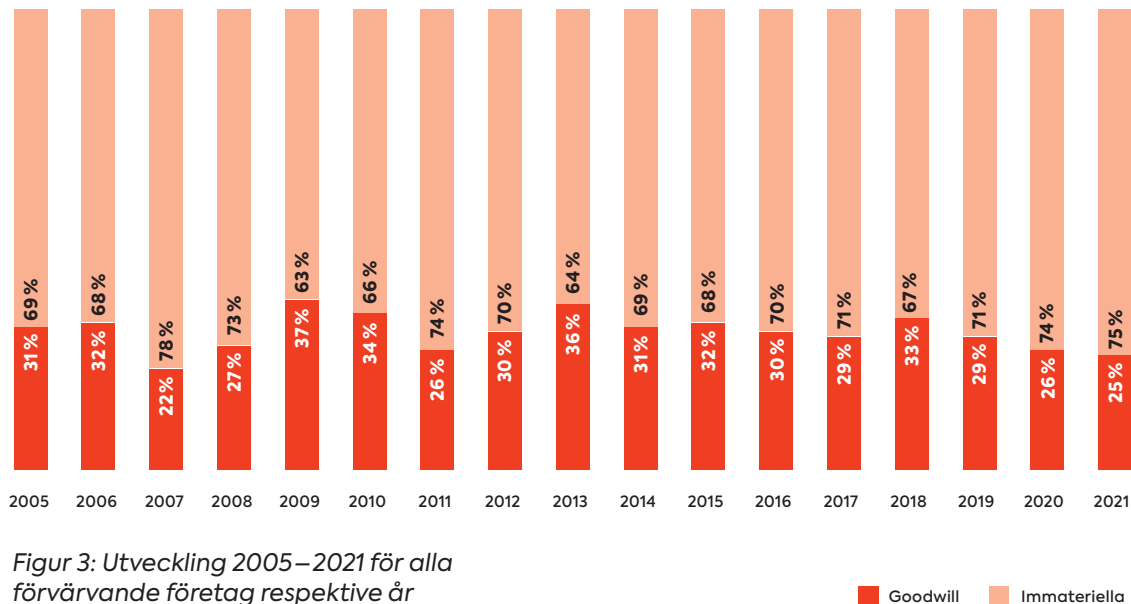
Utifrån vårt fokus på identifieringen av immateriella tillgångar visar vi att fördelningen på sådana tillgångar och goodwill ser ut enligt följande under alla sjutton åren (figur 3):

Året 2021 blev alltså en andraplats så att säga nerifrån, efter lägsta andelen immateriella 2007 med 22 procent (av identifierade immateriella och immateriellt i form av goodwill). Åren 2011 samt 2020 hamnar på delad tredjeplats, med endast 26 procent identifierade immateriella. Därmed fortsatte den negativa trenden efter de sju föregående åren 2012 – 2018, med en relativt genomsnittlig nivå av identifierade immateriella tillgångar. Konsekvensen att andelen goodwill de sju åren också var relativt genomsnittlig men ökade 2019, 2020 och 2021.

Relationen mellan immateriella tillgångar och goodwill hos olika förvärvare

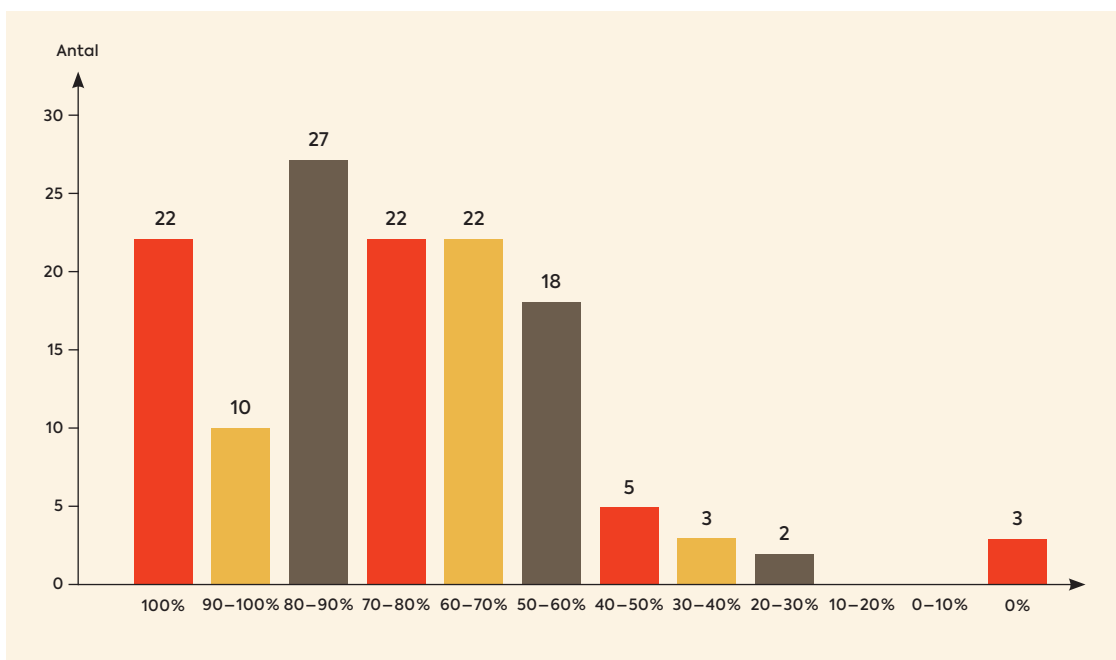
Ett annat sätt som vi analyserar förvärven på är relationen mellan å ena sidan goodwillvärdet och å andra sidan totalt värde på identifierade immateriella tillgångar och goodwill. Av förvärvarna 2021 har vi grupperat 134 av de 135 i respektive tioprocentintervall (figur 4). Ett företag med negativ goodwill är ej med.

Alltså redovisade 22 förvärvare 2021 (eller 16 procent) goodwill men ej alls några identifierade immateriella tillgångar. Tre förvärvare hade netton av förvärvade tillgångar (materiella, finansiella och immateriella) och övertagna skulder som precis motsvarade köpeskillningen och därmed inte fick någon goodwill.

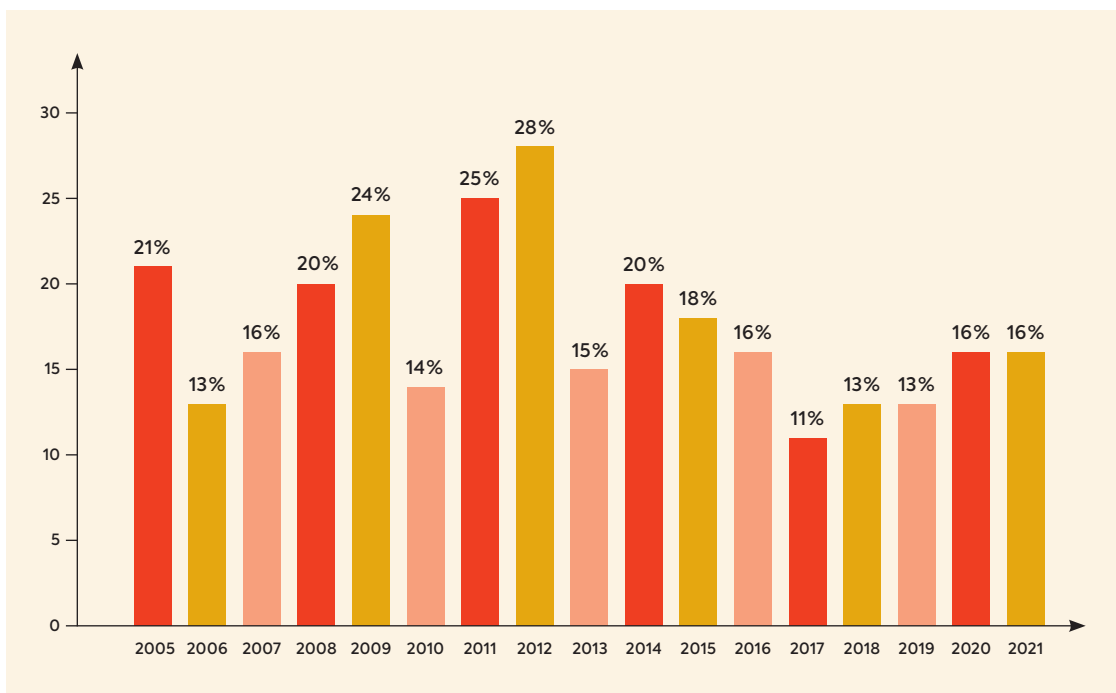

Figur 3: Utveckling 2005–2021 för alla förvärvande företag respektive år

■ Goodwill ■ Immateriella

Figur 4: Goodwill/Identifierade immateriella tillgångar och goodwill

Figur 5: Andel 100%, goodwill men inga identifierade immateriella tillgångar

Gruppen 100 procent, goodwill men inga identifierade immateriella tillgångar, är åter på nivån åren 2016 och 2020 men inte så bra som 2017–2019. Dock fortfarande bättre än nivån 2008–2015, utom den låga andelen 2010 (figur 5).

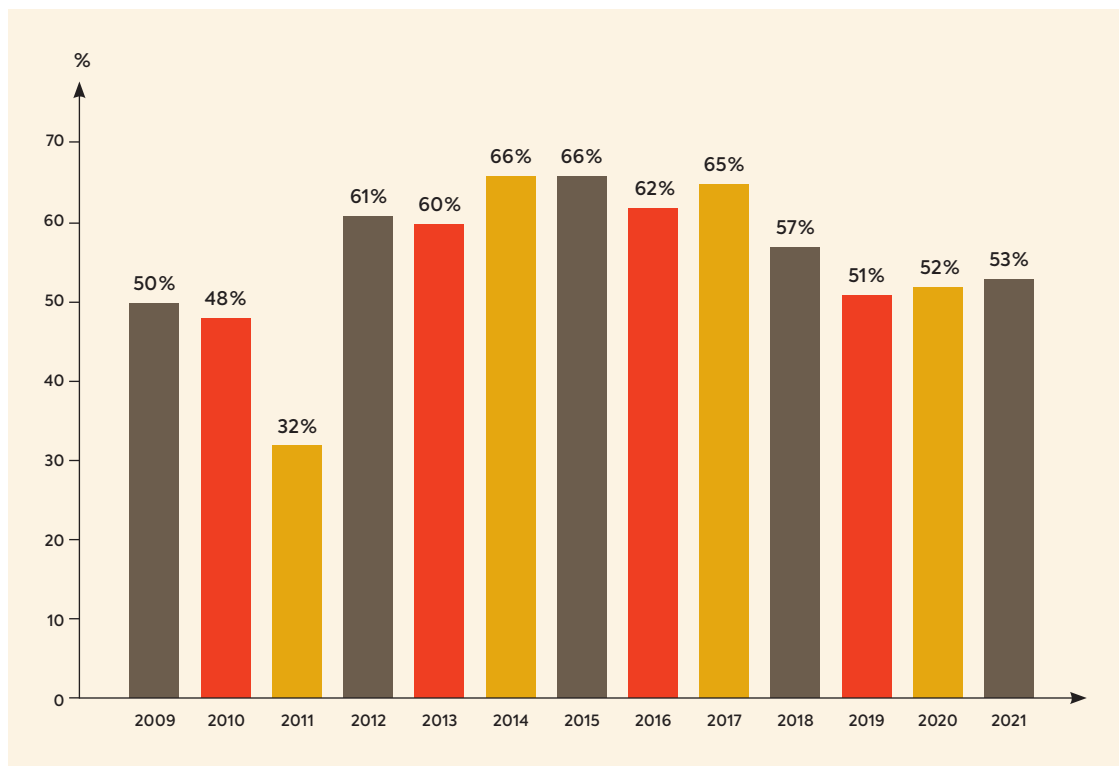
Gruppen 100 procent kan, som tidigare år, förklaras med att en del av företagen gör begränsade insatser för identifiering av immateriella tillgångar vid mindre förvärv. I IFRS 3 finns inget undantag från att göra egentliga förvärvsanalyser även av mindre förvärv, och det är ett problem att föreställningsramens egenskap avseende väsentlighet inte verkar ha någon enhetlig tillämpning för förvärvsanalyser. Möjligen kan man av IFRS 3 (2008 punkt B 65) om upplysningar dra slutsatsen att om det under rapportperioden är ett enda oväsentligt förvärv, eller flera förvärv som även tillsammans är oväsentliga, behövs ingen egentlig förvärvsanalys⁴. Dock har vi, som sagt inledningsvis, ur hela undersökningen exkluderat fem företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga, varför det inte lämnar mer information.

Beskrivning av förvärvade immateriella tillgångar

Vi ser att det positiva trendbrottet 2018 (figur 6), vad gäller att specificera vilka immateriella tillgångar

som identifierats, fortsatte också 2021. Andelen som inte beskriver är nere på rekordåren 2009 och 2010, då endast ungefär hälften inte specificerade. Under 2021 var det 60 utav 113 företag med immateriella tillgångar (det vill säga 53 procent) som ej närmare specificerade vad förvärvade immateriella tillgångar bestod av och hur det verkliga värdet för immateriella tillgångar fördelade sig mellan de olika beståndsdelarna. Dessa 60 angav alltså i noten enbart att immateriella tillgångar identifierats och dessas totala verkliga värde.

De saknade specifikationerna förefaller vara en snäv tolkning av att upplysning ska lämnas om: "De belopp som redovisats per förvärvstidpunkten för varje större slag av förvärvade tillgångar och övertagna skulder" (IFRS 3 2008 B 64 i), särskilt som upplysningarna ska hjälpa användare "att bedöma karaktären på och den finansiella effekten av ett rörelseförvärv [...]" (IFRS 3 2008 p. 59)⁵. Ett exempel på en långtgående tolkning av varje större slag är Bergs förvärv av Performance Timber Products Group (PTPG): "En förvärvsanalys har gjorts och framgår av tabellen nedan. Varumärken antas ha en evig livslängd. Värdet av varumärken uppgår till 26 Mkr. Resterande övertvärde uppgår till 86 Mkr och hänförs till goodwill. Goodwill avser värdet i befintlig organisation och möjlighet till framtida expansion."

Figur 6: Specifikation av immateriella saknas

Posten i tabellen är **Goodwill och övriga imateriella tillgångar**. Inget ytterligare sägs om ”de faktorer som utgör redovisad goodwill [...] immateriella tillgångar som inte uppfyller villkoren för separat redovisning eller andra faktorer” (IFRS 3 B 64 e)⁶.

Värdenedgångar på och nedskrivningar av goodwill

Vi har alltså precis som de sju föregående åren⁷ också undersökt alla 241 företag med goodwill i balansräkningen: vilket beloppet av goodwill var och gjorda nedskrivningar 2014–2021. Se figur 7 för totalbeloppen av goodwill före nedskrivningar och nedskrivningsbeloppen varje år (reduceringar till följd av avyttringar ingår i princip inte i dessa nedskrivningsbelopp). Antalet företag som gjorde nedskrivningar respektive år och nedskrivningsbeloppen i förhållande till totalbeloppen var:

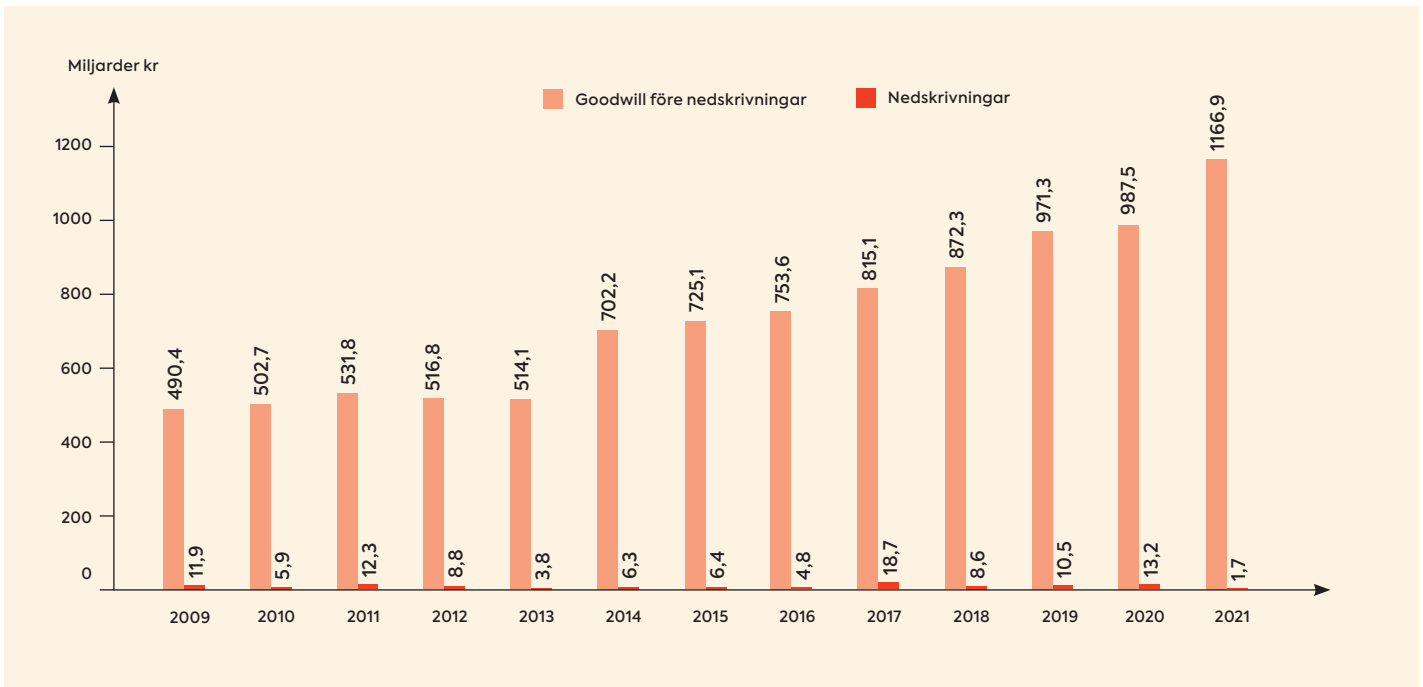
- **2014:** 32 företag och 0,9 procent.
- **2015:** 23 företag och likaså 0,9 procent.
- **2016:** endast 17 företag och 0,6 procent.
- **2017:** 19 företag men hela 2,3 procent. Dock stod Ericsson för 1,6 procentenheter och övriga 18 företag för 0,7 procentenheter.
- **2018:** 21 företag och knappt 1,0 procent.
- **2019:** 21 företag och knappt 1,1 procent.
- **2020:** 19 företag och drygt 1,3 procent. Dock stod

Telia för 0,8 procentenheter och övriga 18 företag för låga 0,5 procentenheter.

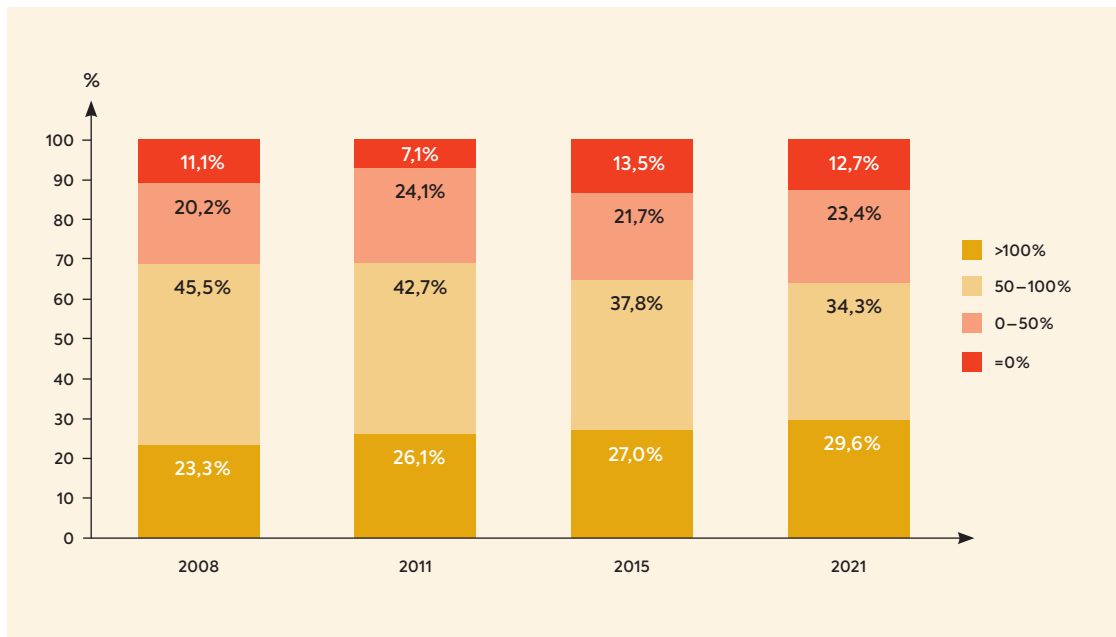
- **2021:** 18 företag och knappt 1,4 promille. Dock stod Investor för knappt 0,5 promilleenheter och Lindab för drygt 0,3 promilleenheter och övriga 16 företag för låga 0,6 promilleenheter.

Figur 7 illustrerar åter hur små nedskrivningarna är i förhållande till totalt redovisad goodwill, mellan 0,6 och 1,3 procent av goodwillposten perioden 2014–2020 (även 2017 i det intervallet exklusive Ericssons nedskrivning). Nedskrivningarna 2021 blev 1,4 promille (1,7 Gkr), försumbart framgår av att om den taktens skulle hållas skulle det ta sexhundra nittiofem år innan all nu redovisad goodwill skulle vara nedskriven, alltså först runt 2715. Av totalen 1,7 Gkr står dessutom Investor för 0,55 Gkr (motsvarande knappt 0,5 promilleenheter) och Lindab för 0,38 Gkr (motsvarande drygt 0,3 promilleenheter). Bortsett från de två företagen uppgår nedskrivningarna i övriga 16 företag till knappt 0,6 promilleenheter. Som framgår ovan fylls dessutom total goodwill på varje år med betydligt mer än vad som skrivs ner, rekordet 86,4 miljarder 2020 står sig inte alls mot 204,3 miljarder 2021.

Beloppet av goodwill i förhållande till företagets eget kapital kan också analyseras. Vid en jämförelse

Figur 7: Goodwill och nedskrivningar

Figur 8: Goodwill som andel av eget kapital, andel bolag

med Björn Gauffin och Anders Thörnstens undersökningar av 2008 och 2009 framgår att andelen bolag där goodwillposten utgör mer än koncernens egna kapital ökat kraftigt sedan 2008. Som synes i figur 8 har visserligen andelen bolag med ingen goodwill alls ökat igen, men samtidigt har bolagen där goodwill utgör mer än 50 procent av det egna kapitalet ökat från 31,3 procent 2008 av bolagen till 36,1 procent. Dock är det en minskning från 38,0 procent 2019 (inte med i figuren).

Immateriellt allt större andel i de stora börsföretagen

Som en komplettering till analyserna av förvärvsnoter visar vi att goodwill och övriga immateriella tillgångar blir allt viktigare i börsföretagen. Utvecklingen av tillgångarnas andelar i 25 företag på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap-lista, exkluderat för så kallade tillgångsbolag (fastighets-, investment- samt gruv- och oljebolag) framgår i figur 9. Kolumnen 2019 (just) är beloppen enligt rapporterna med avdrag för ökningen 2019 till följd av införandet av IFRS 16 *Leasingavtal*, alltså är den kolumnen jämförbar med alla åren 2006–2018.

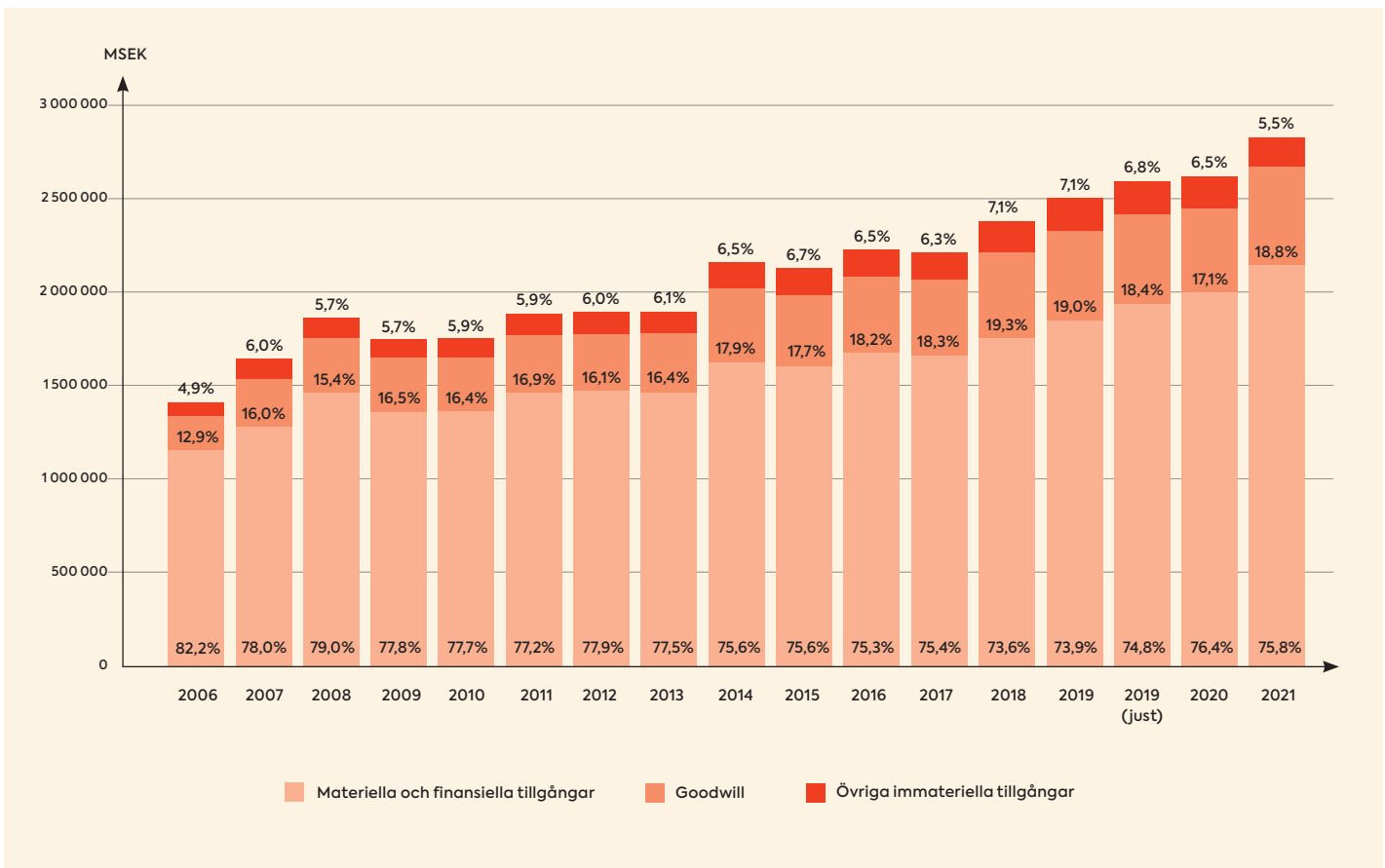
Utvecklingen av de olika tillgångskategoriernas andelar i de 25 företagen är ju en stor ökning i andelen goodwill och immateriella tillgångar från knappt

18 procent 2006 till en plåtå på först 22 à 23 procent 2007–2013 och sedan 24 à 26 procent till och med 2019 just. Beaktande effekten av IFRS 16 så är 2021 kvar på nivån de senaste åren.

Sammanfattning av studien av 2021

Efter att ha studerat helårsrapporterna även för 2021 kan vi konstatera:

- Summerat förvärvsbelopp 2021 336 Gkr, mer än en fördubbling från 127 Gkr 2020 och 128 Gkr 2019 och avsevärt högre till och med än tidigare rekordet 290 Gkr 2007.
- Märkbart minskad andel identifierade immateriella tillgångar (av immateriella tillgångar och goodwill) till lägre än nivån de föregående sju åren, väsentligt lägre än 2013; och näst lägst av alla sjutton åren.
- Samma andel av förvärvarna som redovisar goodwill utan att alls identifiera immateriella tillgångar som 2020 och försämring jämfört med 2017–2019. Dock klart bättre än 2009, 2011 och 2012.
- Andelen som inte närmare anger vilka immateriella tillgångar som identifierats åter en procentenhet sämre 2021, 53 procent, än 2020, 52 procent, och 2019, 51 procent. Fortsatt nästan lika bra som åren 2009–2010.

Figur 9: Bolagens totala tillgångar

- Om inte förr så 2021 försumbara nedskrivningar av goodwill, av totalt redovisad goodwill knappt 1,4 promille.

Debatt och andra undersökningar

Åter inleder vi med IASB:s Post-implementation Review (PIR) of IFRS 3, som startade 2014, i vilken fyra ämnen identifierades:

1. lämnande av information om förvärv,
2. prövning av goodwill för värdenedgång,
3. om avskrivning av goodwill ska återinföras,
4. redovisning av immateriella tillgångar, skilda från goodwill.

Denna PIR ledde 2015 till projektet Goodwill and Impairment, med syftet att utreda om bolag kan förse placerare med mer användbar information om de förvärv som görs. En diskussionsrapport gavs ut 2020⁸, och i vår artikel om femtonde året med IFRS 3 redogjorde vi för svaren från Näringslivets Redovisningsgrupp (NRG), Rådet för finansiell rapportering (Rådet) och FAR på andra, tredje och fjärde ämnena.

Mot bakgrund av de svenska svaren på diskussionsrapporten redogjorde vi i vår artikel om sextonde året med IFRS 3 för den återföring som IASB sammanställt⁹. Senast behandlade IASB projektet på mötet i december 2022¹⁰ och beslutade att flytta det till arbetsplanen för standardgivning och ändra titeln till Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Några delämnena diskuterades:

- Identifierbara immateriella tillgångar men IASB beslutade tentativt att hålla fast vid sin preliminära uppfattning och därför inte ändra i kriterierna i IFRS 3 för att redovisa sådana tillgångar.
- Presentation av totalt eget kapital exklusive goodwill men IASB beslutade tentativt att inte gå vidare med sin preliminära uppfattning, alltså att inte kräva att ett företag ska ta med det beloppet i rapporten över finansiell ställning.
- Andra frågor som föreslagits i projektet men IASB beslutade att inte överväga sådana utom två som rör möjliga förbättringar i effektiviteten i prövning av värdenedgång av kassagenererande

”FAR höll med om att inte utveckla ett förslag att tillåta vissa immateriella tillgångar att ingå i goodwill. Vi noterar, enligt ovan, att FAR vann gehör för denna ståndpunkt.”

enheter innehållande goodwill. Närmare bestämt att kräva att ett företag upplyser om goodwill fördelat på rapporterbara segment och att utreda hur kraven i IAS 21 rörande den nivå på vilken goodwill räknas om interagerar med den nivå på vilken goodwill prövas för värdenedgång.

Vid mötet i november diskuterades den efterföljande redovisningen av goodwill, och IASB beslutade tentativt att hålla fast vid sin preliminära uppfattning att behålla modellen reducering enbart vid värdenedgång, alltså att inte återinföra avskrivning. Staben på IASB planerar att gå vidare även med detaljerade aspekter på packen med upplysningskrav. Projektets nästa milsten är att ta ställning till ett utkast, men ingen tidpunkt för det anges.

Skälen till IASB:s beslut rörande dels hur företag kunde upplysa bättre om förvärv, dels huruvida reducering av goodwill enbart vid värdenedgång ska behållas eller om återinförande av avskrivning ska utredas förklarar IASB-ledamoten Rika Suzuki¹¹. När IASB övervägde behållandet av reducering enbart vid värdenedgång försökte de inte att avgöra huruvida denna modell eller en modell baserad på avskrivning skulle vara det bättre sättet att redovisa goodwill, som om de införde sådana redovisningskrav för första gången, utan de avgjorde huruvida insamlade belägg gav ett övertygande argument för förändring.

Åter till IASB:s diskussionsrapport och de svenska svaren på det andra ämnet, att göra prövning av goodwill för värdenedgång mer effektiv, var att såväl NRG och Rådet som FAR fann det ogörligt. Vi noterar att de vann gehör väsentligen för sina ståndpunkter. På det tredje ämnet i diskussionsrapporten, att återinföra avskrivning av goodwill, svarade såväl NRG och Rådet som FAR att goodwill bör skrivas av. Vi noterar att de inte vann gehör för sina ståndpunkter.

På det fjärde ämnet, redovisning av immateriella tillgångar skilda från goodwill, var svaren:

- NRG höll inte med IASB utan ansåg att det vore bra, och förmodligen skulle öka jämförbarhet, om

immateriella tillgångar inkluderades i goodwill i större utsträckning. Vi noterar, enligt ovan, att NRG inte vann gehör för denna ståndpunkt.

- Rådet baserade sitt svar på att avskrivning av goodwill borde återinföras. Vi noterar, enligt ovan, att IASB tentativt håller fast vid att inte göra det, varför vi inte tar med Rådets svar här.
- FAR höll med om att inte utveckla ett förslag att tillåta vissa immateriella tillgångar att ingå i goodwill. Vi noterar, enligt ovan, att FAR vann gehör för denna ståndpunkt.

Så långt uppföljning av IASB:s diskussionsrapport och över till att FASB i juni 2022 övergav ett projekt rörande den efterföljande redovisningen av goodwill, att tillåta företag att skriva av goodwill. Det gjorde de som en följd av att när de bjöd in till kommentarer till detta projekt var det ingen placerare som identifierade det som topprioriterat, och endast ungefär en femtedel av alla svarande rekommenderade att fullfölja projektet. Dock lade FASB till att de kan komma att ta upp projektet igen vid ett senare tillfälle.¹² Man kan anta att ingen mindre än Baruch I. Lev¹³ uppskattade att FASB övergav detta projekt. När FASB:s ordförande vid ingången av 2021 nämnde att ledamöter i FASB lutade åt att återvända till regeln före 2001, en linjär avskrivning av goodwill, skrev Lev, tillsammans med Feng Gu, en pedagogisk artikel om frågeställningen¹⁴. I kort sammanfattning att det skulle beröva placerarna den enda meningsfulla informationen om konsekvenserna av bolagsförvärv, och att det är bättre att möjliggöra för investerare att kontinuerligt övervaka konsekvenser av förvärv.

Lev och Gu framhöll som ett oförnekligt faktum att redovisad goodwill reduceras, till följd av värdenedgång, i noterade amerikanska företag och därtill med stigande belopp under perioden 2003–2019, alltså sedan icke-avskrivning infördes. Christof Schürmann visar att närmast det motsatta gäller för tyska företag i Dax-40, under de 17 åren 2005–2021 med icke-avskrivning reducerades goodwill med endast

”I kapitlet om vilka problemen är med den nuvarande informationen noterar EFRAG, särskilt i förhållande till företagsförvärv, att vissa anser att alltför många immateriella tillgångar redovisas, skilda från goodwill.”

i genomsnitt 1,4 procent och åren 2020 och 2021 med nära 0 procent. Medan kommande fem år är den vanliga hanterliga horisonten för goodwill, fortsätter Schürmann, innebär det senaste promilletalet (3,1 promille) att företagets styrelseledamöter har sådan klarsyn, att de antar att deras förvärvade dotterföretag kommer att fortfarande ha en restnytta år 2344. Han illustrerar visionerna som att människor i början av 1700-talet, då de första ångmaskinerna visade sig mer eller mindre lyckade, skulle ha föreställt sig att ångmaskiner fortfarande skulle spela en ledande roll i dagens ekonomiska sammanhang.¹⁵

Mot bakgrund av vad Schürmann fann rörande reducering av redovisad goodwill är en komparativ studie av Wladislav Gawenko intressant. Han jämför företag på den högsta listan i vart och ett av Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Italien och Spanien, enligt årsredovisningar för 2015–2019 (25 företag i tyska DAX30, 33 i franska CAC-40, 22 i brittiska FT-30, 28 i italienska FTSE MIB och 26 i spanska IBEX-35; banker och försäkringsföretag utelämnades). Medan inga tyska och inga italienska företag redovisade värdeminskningar årligen gjorde tio franska företag det. Å andra sidan redovisade elva tyska och femton italienska företag inga värdeminskningar under de fem åren, medan inget franskt företag avstod från värdeminskning alla fem åren.¹⁶

Hur företag på tyska DAX30 redovisade reducering av goodwill 2009–2019 kompletterar Jochen Zimmermann, professor i Bremen, Moritz Hölzer och Ulf Luthardt med¹⁷. Värdereduceringarna var få men massiva när de gjordes. De tre största reduceringarna respektive år svarade för praktiskt taget hela årstotalen för de 29 studerade företagen varje år. Det tecknar en annan bild än den genomsnittliga

reduceringsnivån 1,9 procent; den efterföljande redovisningen anteciperar inte som önskat framtida utvecklingar. I stället blir det reducering först när nyttan är nästan fullkomligt uttömd, om reduceringen inte rentav är frikopplad från den egentliga nyttan och bokslutspolitiskt motiverad.

EFRAG:s diskussionsrapport om information om immateriella tillgångar¹⁸ nämnde vi i artikeln om sextonde året. I kapitlet om vilka problemen är med den nuvarande informationen noterar de, särskilt i förhållande till företagsförvärv, att vissa anser att alltför många immateriella tillgångar redovisas, skilda från goodwill. Andra anser dock att inkludering av immateriella tillgångar i goodwill skulle reducera information om vad förvärvaren har förvärvat. Rådet tog i sitt svar till EFRAG fasta på detta och är för en modifierad modell, för redovisning av företagsförvärv, som leder till att färre immateriella tillgångar redovisas skilda från goodwill. Typiskt sett finner användare information genom att redovisa vissa immateriella tillgångar ha lågt värde. Det ska i sammanhanget läggas till att Rådet även är för ett återinförande av goodwillavskrivning, som i betydande grad skulle reducera några av de negativa effekterna av sättet att redovisa internt genererade immateriella tillgångar.¹⁹ NRG anser i sitt svar, beträffande försämrad jämförbarhet mellan företag med olika tillväxtstrategier, att åläggandet att redovisa immateriella tillgångar för sig ska lättas upp, och att avskrivning av goodwill ska återinföras som ett krav²⁰.

Inte vare sig EFRAG, NRG eller Rådet nämner truismen att inkludering av immateriella tillgångar i goodwill skulle öka beloppen som redovisas som goodwill. Särskilt som återinförande av

”Av dem som deltog i UKEB:s studie bedömde en majoritet av rapporterande företag och några användare att en hybridmodell skulle ge en mera trovärdig representation av förbrukningen av ekonomiska fördelar.”

goodwillavskrivning är avförd från dagordningarna skulle det uppenbart förvärra problemet, måste det väl kallas, med stora goodwillposter.

Nämnden för svensk redovisningstillsyn har i årsrapporten för 2022²¹ med IFRS 3 i avdelningen om ställningstagande. Det gäller dock upplysningar om förvärv, särskilt om varje rörelseförvärv. Som exempel på bristande upplysningar nämns en sammanslagen förvärvsanalys för ett företags samtliga förvärv under räkenskapsåret. Inget ställningstagande gjordes alltså till identifiering av immateriella tillgångar. Tre ställningstaganden rörde IAS 36 *Nedskrivningar*, men den standarden är med i en avdelning om fem standarder rörande nyttjandevärde och kassaflödesvärdering. Rörande nedskrivningstester upprepas i år ”oklarheter i vissa fall vad gäller informationen kring avgränsningen av kassagenererande enheter vid nedskrivningstesten av goodwill, liksom kopplingen till segment”.

ESMA offentliggör inför varje års granskning av helårsrapporterna sina fokusområden. Inte vare sig inför granskningarna 2019, 2020, 2021 eller 2022 nämndes IFRS 3. Inte heller vid granskningen 2023 av rapporterna för 2022 är IFRS 3 prioriterad, men man ska betänka att då kommer första prioriteten att vara klimatrelaterade ämnen och den andra påverkningar av Rysslands invasion av Ukraina. Den tredje prioriteten är den makroekonomiska omgivningen, bland annat försämring av affärsklimatet, som sägs utgöra betydande utmaningar. Ett avsnitt ägnas åt värdenedgångar i icke-finansiella tillgångar och beskriver områdets grunder.²² Inget nämns om att goodwill särskilt i tider som dessa står i främsta linjen. Schürmann betecknar goodwill som den mest sårbara anläggningstillgången för värdenedgång.

UK Endorsement Board (UKEB)²³ studerade en hybridmodell²⁴ för den efterföljande värderingen av goodwill, med syftet att förstå de praktiska implikationerna av en övergång till en hybridmodell. De avsåg inte att behandla den fortgående konceptuella

debatten om det lämpliga sättet att redovisa goodwill. Hybriderna går ut på årlig avskrivning kombinerad med värdenedgångsprövning endast när det finns en indikation på värdenedgång. Den årliga avskrivningen skulle återge det förväntade mönstret av förbrukning av ekonomisk fördel. Nedskrivning till följd av värdenedgång skulle återge den utsträckning i vilken det redovisade värdet inte längre förväntas att återvinnas. Av dem som deltog i studien bedömde en majoritet av rapporterande företag och några användare att en hybridmodell skulle ge en mera trovärdig representation av förbrukningen av ekonomiska fördelar. Vidare skulle avskrivning mildra risken för överskattning av enskilda goodwillposter.

Jan Marton finner i en krönika²⁵ att det är framför allt två aspekter som utmärker immateriella tillgångar:

1. Flera enheter kan använda dem samtidigt. I motsats till vad som gäller för en maskin, om ett företag använder maskinen kan inte något annat företag använda denna maskin samtidigt, kan en programvara användas av hur många som helst samtidigt.
2. Deras värde beror på gemensam användning med andra tillgångar. Kundrelationer har ett värde endast tillsammans med företagets förmåga att leverera varor eller utföra tjänster till kunder och ta betalt för dessa. Goodwill är ett extremt exempel på en tillgång som helt saknar värde om den inte kombineras med andra tillgångar.

Åter till UKEB:s studie, och trots att de inte behandlar modellerna konceptuellt sätter de in dem i ett sammanhang. De använder i och för sig inte termen *maskinmetafor* men argumenten för avskrivning är att goodwill är en tillgång som slits, och avskrivning återger tillgångens ekonomi, förbrukningen av dess gagn. Synsättet överensstämmer med de svenska svaren på IASB:s diskussionsrapport (se artikeln om sextonde året):

- NRG anser fortsatt att goodwill bör skrivas av; goodwill representerar förväntad överlönsamhet och som sådan förbrukas den över tid.
- Rådets syn är att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas; avskrivning säkerställer därför att utgiften för förvärvad goodwill kostnadsförs.
- FAR anser också att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas över tid och att det bäst återspeglas genom avskrivning.

UKEB använder inte heller termen *oligopolmetafor*, men argumenten mot avskrivning är att uppskattning av nyttjandeperiod för goodwill är godtycklig, medan värdenedgångar ger relevant information om förvärvs efterföljande prestation. (Studien ger dock oss ett intryck av att det förvärvade typiskt kan följas som *stand-alone*, medan vår uppfattning utifrån svenska företag är att förvärv typiskt integreras i befintliga affärsområden eller liknande, även om förvärv sker i många skilda situationer. Förvärvaren strävar förstås efter att skynda på integrationen, vilket omöjliggör att under mer än kort tid följa utfallet av varje förvärv, och eventuellt rapportera det.) Enligt denna metafor anser vi att goodwill ska sättas in i ett vidare sammanhang: konkurrensrätten. Hur den kan utvecklas tydliggör Thomas Philippon i en bok om den stora vändningen i USA bort från konkurrens och mot tilltagande koncentration och stigande vinster. Han framhåller hur EU går en väg mot avreglering och demontering av konkurrenshinder²⁶.

Dock verkar varje företag i oligopol inom en konkurrensrätt, särskilt när de gör förvärv för att stärka sin marknadsposition. Sist men inte minst, apropå sammanhang, påverkas varje företags position i sin bransch, och därmed återvinningsvärdena av dess kassagenererande enheter, av branshdynamiken. Inte ens ett monopol är en kudde att sova på, sade Joseph Schumpeter. Branshdynamiken var explicit i Redovisningsrådets faktorer att beakta när nyttjandeperioden för goodwill fastställs (RR 1:96

p. 46 eller 1:00 p. 58, främst ”b) stabilitet och bedömd livslängd för den bransch som har koppling till goodwillposten” och ”g) konkurrenters eller potentiella konkurrenters förväntade åtgärder”) i motsats till faktorerna för detta hos UKEB. Ett liknande inåtriktat synsätt som UKEB:s anlägger IASB i sitt tentativa tillägg i IFRS 3 om krav på kvantitativ information om synergier som förväntas av ett förvärv under rapportperioden²⁷. Ett aktuellt exempel på branshdynamik beskrivs väl i en ledare i *The Economist* om Goldman Sachs²⁸.

Avslutning

Först som sist vill vi även i år framhålla att det finns företag som såväl behärskar som tillämpar reglerna i IFRS 3 rörande identifiering av immateriella tillgångar och krav på upplysningar, men det är nedslående, för oss som regelivrare, med försämringarna i identifieringarna sjuttonde året med IFRS 3, till och med jämfört med sextonde året. Vidare oroas vi av den lägsta relativa nedskrivningen som vi funnit något år, 2021 endast en dryg tiondedel jämfört med de närmast föregående åren. Man kan säga att ett berg av goodwill byggs upp i balansräkningarna. Zimmermann *et al.* visar att det gäller även i Tyskland och UKEB att det gäller även i Storbritannien.

UKEB noterar att debatten om den efterföljande värderingen av goodwill belyser, att det finns en rad av starkt hållna åsikter och att intressenter tycker att det finns fördelar och nackdelar med både reducering endast vid värdenedgång och avskrivning. Mera tillspatsat noterar Sebastian Boochs, om *the never ending story* goodwillredovisning: kritiker står hårdnackat mot dem som förordar reducering endast vid värdenedgång, som den konceptuellt överlägsna ansatsen, och dessa kritiker uppmärksammar ansatsens bokslutspolitiska spelrum och håller avskrivning för det mindre onda²⁹. Dessa två noteringar påminner oss om vad Stephen Gilman noterade 1916:

”No one can afford to be dogmatic about the treatment of goodwill. So many excellent authorities disagree absolutely as to the treatment of goodwill that it would seem as if almost any of the methods discussed would be justifiable.”³⁰

”Suzuki skiljer på uppfattningar av goodwill som antingen övervägande en tillgång som förbrukas eller övervägande en tillgång som inte minskar i värde systematiskt utan på grund av händelser som vanligen inte inträffar jämnt över tid.”

Måhända är och förblir det så, men nog borde forskning kunna klarlägga hur maskinmetaforen eller oligopolmetaforen passar in på de förvärv som noterade företag gör, baserat på upplysningar för varje rörelseförvärv om ”[d]e främsta anledningarna till rörelseförvärvet” och “[e]n kvalitativ beskrivning av de faktorer som utgör redovisad goodwill, såsom förväntade synergieffekter av att slå samman verksamheten i det förvärvade företaget med förvärvarens verksamhet, immateriella tillgångar som inte uppfyller villkoren för separat redovisning eller andra faktorer” (IFRS 3 B 64 d. och e.). Suzuki skiljer på uppfattningar av goodwill som antingen övervägande en tillgång som förbrukas eller övervägande en tillgång som inte minskar i värde systematiskt utan på grund av händelser som vanligen inte inträffar jämnt över tid. Det kan dock för oss inte vara en uppfattningsfråga utan beror på ekonomiska omständigheter för varje förvärv, se om vad det står i RR 1 ovan, eller numera för varje kassagenererande enhet innehållande goodwill. Suzuki skriver själv att några medlemmar av IASB hade sagt att problemet är, att karaktären på goodwill varierar från transaktion till transaktion och goodwill kan innefatta både element som förbrukas och sådana med obestämbar ekonomisk livslängd.

Värdenedgångsprövningen enligt IAS 36 säkerställer, framhåller Suzuki, att de redovisade beloppen för goodwill, och andra tillgångar i kassagenererande enheter, är återvinningsbara från de kassaflöden som genereras av dessa tillgångar i förening. Oro för att goodwillssaldon är *för höga* skulle inte kunna vara övertygande eftersom prövningen skulle säkerställa att tillgångarna inte är överdrivna. I motsats till detta karaktäriserar Zimmermann *et al.* IAS 36 som ett

paradexempel på en standard som öppnar spelrum för företagen att följa bokslutspolitiskt motiverade mål. Medan IASB inte finner övertygande argument för regeländring, utan det för stora spelrummet ska hanteras av revisionen och tillsynen, och revisorer och de som utövar tillsyn inte anser sig kunna ersätta företagsledningarnas subjektiva prognoser, går tiden och goodwillbeloppen växer. Användare av den finansiella rapporteringen skulle väl bortse från återinförda avskrivningar och genomskådar företags position, så att värdereduceringar blir endast bekräftande.

BJÖRN GAUFFIN

är verksam vid Kanton Finansiella Rådgivning AB

EK. DR SVEN-ARNE NILSSON

är verksam vid Deloitte och var adjungerad professor vid Linköpings universitet

Fotnoter

- 1) Samtliga svenska aktiebolag med aktier noterade på Stockholmsbörsen (OMX Nordic Exchange Stockholm) 2022-02-08.
- 2) Alltså har vi exkluderat fem företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga, samt ett företag där informationen ej var tillräcklig för analys.
- 3) Liksom i studierna av de föregående sexton åren ovägda genomsnitt.
- 4) I Nämndens för svensk redovisningstillsyn årsrapport för 2022 (se vidare i Debatt och andra undersökningar) konstateras att IFRS 3 saknar en definition av ett väsentligt förvärv, men Nämnden anger några olika sätt att se på väsentlighet. Ett sådant är hur stor goodwill som uppstår i det specifika förvärvet i förhållande till förvärvarens totala goodwill. Om ett förvärv bedöms vara väsentligt är det viktigt med upplysningar för det specifika förvärvet.
- 5) Det står i kontrast mot att upplysningar ska lämnas för varje slag av immateriell tillgång, enligt IAS 38 *Immateriella tillgångar* p. 118.
- 6) Dock står det i "framvagnen": "Förvärvet av PTPG stärker vårt erbjudande inom produktområdet Joinery. Vi har sedan tidigare en mångårig relation med bolaget och vi ser potential i bolagets affärsmodell och marknadskunnande. Vi ser goda möjligheter för tillväxt i Storbritannien men även på andra geografiska marknader. Med ambitionen att nuvarande 44 showrooms ska bli fler, så planerar vi för att öka vår egen produktionstakt av fönster och dörrar i motsvarande omfattning."
- 7) I artikeln om elfte året redovisades nedskrivningar såväl 2014 som 2015. Dock undersökte Björn Gauffin och Anders Thörnsten goodwillnedskrivningarna under 2008 och 2009, även då begränsade till 1-2 % (trots mitt under finanskrisen): Gauffin, B., & Thörnsten, A. (2010). Goodwillnedskrivningar 2009, en svårbedömd historia. *Balans*, (8-9), 49-52.
- 8) IFRS. (2020). Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2023-01-19: [Discussion Paper: Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment \(comment period revised April 2020\) \(ifrs.org\)](#)
- 9) IFRS. (2021). Goodwill and Impairment. May 2021. Agenda ref 18A. Overview of the feedback on the Discussion Paper. Tillgänglig 2023-01-19: [AP18A: Overview of the feedback on the Discussion Paper \(ifrs.org\)](#)
- 10) IFRS. (2022). IFRS Foundation workplan. Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2023-01-19: [IFRS – Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment](#)
- 11) IASB. (2023). Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2023-02-13: [inbrief-businesscombs-ian2023.pdf \(ifrs.org\)](#)
- 12) DIVE BRIEF. (2022-06-16). FASB drops four-year project changing goodwill accounting. Tillgänglig 2023-01-21: [FASB drops four-year project changing goodwill accounting | CFO Dive](#)
- 13) Professor emeritus vid NYU Stern med som främsta forskningsområden immateriella tillgångar/intellektuellt kapital och förvärv och samgåenden ([NYU Stern - Baruch Lev – Philip Bardes Professor Emeritus of Accounting and Finance](#)).
- 14) Gu, F. & Lev, B. (2021-02-03). Back To The Future: FASB To Reverse Goodwill Accounting. *Seeking Alpha*. Tillgänglig 2023-01-22: [Back To The Future: FASB To Reverse Goodwill Accounting | Seeking Alpha](#)
- 15) Schürmann, C. (2022-05-25). Goodwill – the genie is still in the bottle. Tillgänglig 2023-01-22: [Goodwill – the genie is still in the bottle – Flossbach von Storch \(flossbachvonstorch-researchinstitute.com\)](#)
- 16) Gawenko, W. (2021-03-05). Goodwill-Berichterstattung in Europa. KoR Nr. 03, 107-114. Tillgänglig 2023-01-24: [https://research.owlit.de/document/3b5d90dd-b7c6-349a-b10a-0701a26337fa](#)
- 17) Zimmermann, J., Hölzer, M. & Luthardt, U. (2021-03-05). Der IASB in der Falle des Impairment-only Approach? KoR Nr. 03, 101-106. Tillgänglig 2023-02-13: [Owlit – Der IASB in der Falle des Impairment-only Approach?](#)
- 18) EFRAG (2021). Discussion paper Better Information On Intangibles Which is the best way to go? Tillgänglig 2023-01-27: [Download \(efrag.org\)](#)
- 19) The Swedish Financial Reporting Board. (2022-06-22). Discussion Paper Better Information on Intangibles. Tillgänglig 2023-02-07: [efrag_dp_intangible_assets_19_june.pdf \(radetforfinansiering.se\)](#)
- 20) Confederation of Swedish Enterprise. (2022-05-25). Discussion Paper Better Information on Intangibles. Tillgänglig 2023-02-07: [Download \(efrag.org\)](#)
- 21) Nämnden för svensk redovisningstillsyn. (2023). Årsrapport Redovisningstillsyn 2022. Tillgänglig 2023-02-07: [Microsoft Word - 2022 Årsrapport_FINAL \(redovisningstillsyn.se\)](#)
- 22) ESMA. (2022). PUBLIC STATEMENT European common enforcement priorities for 2022 annual financial reports. ESMA32-63-1320. Tillgänglig 2023-01-21: [ESMA statement on European Common Enforcement priorities for 2022 annual reports \(europa.eu\)](#)
- 23) UKEB fyller en funktion i Storbritannien motsvarande EFRAG inom EU efter Brexit.
- 24) UKEB. (2022). Subsequent Measurement of Goodwill: A Hybrid Model. Tillgänglig 2023-02-08: [Subsequent Measurement of Goodwill - A Hybrid Model.pdf \(kc-usercontent.com\)](#)
- 25) Marton, J. (2022-02-28). Information om immateriella tillgångar. Tillgänglig 2023-02-10: [https://tidningenbalans.se/artikel/information-om-immateriella-tillgangar](#)
- 26) Weede, E. (2022-05-23). Der große Umschwung Wie sich Amerika vom Wettbewerb abwendet. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, S. 16.
- 27) IASB. (2023). IASB Update January 2023. Tillgänglig 2023-02-14: [IFRS - IASB Update January 2023](#)
- 28) The Economist. (2023-01-28). The humbling of Goldman Sachs being good in a bad industry is not enough, p. 11.
- 29) Boochs, S. (2021-03-05). Goodwill – quo vadis? KoR Nr. 03. Tillgänglig 2023-02-16: [https://research.owlit.de/document/eccd75866-bc5e-3337-83fe-38022e61e930](#)
- 30) Gilman, S. (1916). *Principles of Accounting*. Chicago, IL: La Salle Extension University.